

Република Србија
ВРХОВНИ СУД
Рев 6348/2022
20.03.2024. године
Београд

Врховни суд, у већу састављеном од судија: Добриле Страјина, председника већа, Драгане Миросављевић и Надежде Видић, чланова већа, у парници тужиље АА из ..., чији су пуномоћници Миодраг Јанковић и Тамара Јанковић, адвокати из ..., против тужене Републике Србије (корисник буџетских средстава), Високи савет судства, Привредни суд у Пожаревцу, коју заступа Државно правобранилаштво, Одељење у Пожаревцу, ради накнаде имовинске штете због повреде права на суђење у разумном року, одлучујући о ревизији тужене изјављеној против пресуде Апелационог суда у Крагујевцу Гжрр 13/22 од 01.02.2022. године, у седници одржаној 20.03.2024. године, донео је

РЕШЕЊЕ

УКИДАЈУ СЕ пресуда Апелационог суда у Крагујевцу Гжрр 13/22 од 01.02.2022. године и међупресуда Вишег суда у Пожаревцу Прр1 1/21 од 24.11.2021. године и предмет **ВРАЋА** првостепеном суду на поновно суђење.

Образложење

Међупресудом Вишег суда у Пожаревцу Прр1 1/21 од 24.11.2021. године, ставом првим изреке, утврђено је према туженој да постоји основ тужбеног захтева тужиље за накнаду имовинске штете због повреде права на суђење у разумном року. Ставом другим изреке, одлучено је да ће се о преосталом делу тужбеног захтева и трошковима поступка одлучити коначном пресудом.

Пресудом Апелационог суда у Крагујевцу Гжрр 13/22 од 01.02.2022. године, одбијена је, као неоснована жалба тужене и потврђена првостепена међупресуда.

Против правноснажне пресуде донете у другом степену, тужена је благовремено изјавила ревизију, због битне повреде одредаба парничног поступка, погрешно и непотпуно утврђеног чињеничног стања и погрешне примене материјалног права.

Врховни суд је испитао побијану пресуду применом члана 408. Закона о парничном поступку - ЗПП („Службени гласник РС“, бр. 72/11... 18/20), и утврдио да је ревизија тужене основана.

У спроведеном поступку није учињена битна повреда одредаба парничног поступка из члана 374. став 2. тачка 2. ЗПП, на коју ревизијски суд пази по службеној дужности.

Према утврђеном чињеничном стању, тужилци је утврђена повреда права на суђење у разумном року у стечајном поступку Ст 572/2010 пред Привредним судом у Пожаревцу, где је имала својство стечајног повериоца у поступку против стечајног дужника Предузећа у друштвеној својини Фабрике шећера са потпуном одговорношћу, Пожаревац – у стечају. Решењем Привредног суда у Пожаревцу Ст 572/2010 од 13.02.2013. године тужилца је ступила на место стечајног повериоца ББ. У стечајном поступку признато јој је потраживање у укупном износу од 162.559.132,26 динара, исплаћено јој је 18,52%, односно износ од 30.112.689,33 динара, а преостало је за наплату 132.446.433,93 динара. Ово новчано потраживање признато је тужилци на основу праноснажног решења Општинског суда у Пожаревцу Р1 580/03 од 17.04.2008. године, којим је противник предлагача Фабрика шећера из Пожаревца обавезана да предлагачима ББ и ВВ исплати укупан износ од 242.736.322,00 динара, са уделима од по ½ за одузете парцеле укупне површине 21.12,22 ха КО Пожаревац и истим је обавезан противник предлагача да предлагачима исплати и износ од 221.000,00 динара на име трошкова поступка.

Полазећи од тако утврђеног чињеничног стања, нижестепени судови су применом члана 6. став 1. Европске Конвенције за заштиту људских права и основних слобода, члана 1. став 1. Протокола 1 уз Европску Конвенцију, члана 32, 35. и 58. Устава Републике Србије, члана 22, 26. и 31. Закона о заштити права на суђење у разумном року и члана 155. Закона о облигационим односима утврдили према туженој да постоји основ тужбеног захтева тужилце за накнаду имовинске штете због повреде права на суђење у разумном року, јер тужена одговара за материјалну штету насталу због потпуног или делимичног неизвршавања правноснажних извршних судских одлука и у поступку стечаја вођеним над стечајним дужником са већинским друштвеним или државним капиталом уз услов да је претходно утврђена повреда права на суђење у разумном року, а о чему је реч у конкретном случају.

По оцени ревизијског суда основани су наводи ревизије тужене да је материјално право у овом случају погрешно примењено и због чега чињенично стање није у потпуности утврђено.

Тужилца је, доношењем решења којим је усвојен њен приговор за убрзање стечајног поступка, сагласно члану 22. Закона о заштити права на суђење у разумном року, стекла право на правично задовољење и право да у складу са чланом 31. став 1. тог Закона поднесе тужбу против Републике Србије за накнаду имовинске штете изазване повредом права на суђење у разумном року. О основаности или неоснованости таквог тужбеног захтева одлучује се применом правила из наведеног Закона и Закона о облигационим односима.

Одредбом члана 31. став 3. Закона о заштити права на суђење у разумном року предвиђена је објективна одговорност Републике Србије за имовинску штету изазвану повредом права на суђење у разумном року. Објективна одговорност штетника настаје независно од кривице, само на основу објективних услова – штете и узрочне везе. Закон о облигационим односима обавезује на накнаду штете само оног ко проузрокује штету, како је то прописано чланом 154. став 1. Узрочна веза се цени по теорији тзв. „адекватне узрочности“. По тој теорији узрок штете је само онај догађај чијем редовном дејству одговара конкретна штета, односно који је по својој природи адекватан тој штети. Узрочну везу доказује оштећени који тражи накнаду штете, осим

ако је штета настала у вези са опасном ствари и опасном делатношћу, када постоји законска претпоставка да штета потиче од те ствари, односно делатности, сагласно члану 173. Закона о облигационим односима.

Правило о објективној одговорности примењено на случај накнаде материјалне штете због повреде права на суђење у разумном року, не значи да је утврђењем повреде тог права тужила стекла право на накнаду те штете коју је тужена држава дужна да јој накнади. Тужила мора да докаже да је тражена штета проузрокована повредом права на суђење у разумном року, односно да је повреда тог права адекватан узрок настале штете. По становишту ревизијског суда, адекватна узрочна веза између ненаплаћеног потраживања тужиле у стечајном поступку и повреде права на суђење у разумном року постојала би ако би се утврдило да је стечајни дужник у време када је покренут поступак стечаја имао имовину довољну да се тужила, уз поштовање редоследа наплате, могла намирити да је стечајни суд ефикасно поступао и у разумном року предузимао делотворне радње у циљу намирења поверилаца стечајног дужника.

Стога, није прихватљиво становиште нижестепених судова да у овом случају није било потребно утврђивати узрочно-последичну везу између тражене накнаде материјалне штете и повреде права на суђење у разумном року у стечајном поступку. Та чињеница је морала бити утврђена, а терет доказивања адекватне узрочне везе, сагласно члану 231. став 2. ЗПП је на тужили, као странци која тврди да има право на накнаду имовинске штете чији је узрок повреда права на суђење у разумном року. Међутим, начело диспозиције странака прописано чланом 7. ЗПП не значи потпуну пасивност суда. Према члану 313. ЗПП, суд ће постављањем питања да се стара да се у току расправе пружи потребна објашњења да би се утврдиле чињенице од којих зависи одлука о основаности захтева сагласно члану 7. став 2. ЗПП.

Тужилино новчано потраживање, признато и ненаплаћено у потпуности у стечајном поступку, чини накнада одређена њеном правном претходнику по одредбама Закона о начину и условима признавања права и враћања земљишта које је прешло у друштвену својину по основу пољопривредног земљишног фонда и конфискацијом због неизвршених обавеза из обавезног откупа пољопривредних производа („Службени гласник РС“, бр. 18/91 и 20/92). Према одредби члана 12. став 1. и 2. тог Закона, у случају када ранијем сопственику по одредбама тог Закона припада право на новчану накнаду за одузето земљиште, исплата накнаде пада на терет организације која користи земљиште у моменту одређивања накнаде, односно организације која је то земљиште отуђила из друштвене својине и оно се сада налази у приватној својини. Међутим, сходно ставу 3. означене одредбе, у случају када организација није у могућности да исплати новчану накнаду из става 1. и 2. тог члана, обавезу исплате накнаде извршиће општина, а ако и она то није у могућности, ту обавезу извршиће Република Србија. С тим у вези, основано се ревизијом указује да ако извршење ради наплате досуђене накнаде није могло бити спроведено према стечајном дужнику, обвезнику исплате накнаде по извршној исправи, да је тужила своје новчано потраживање могла остварити у извршном поступку покренутом на основу извршне исправе против општине, као првог законског супсидијерног дужника, односно Републике Србије као другог законског супсидијерног дужника, у смислу члана 12. став 3. наведеног Закона.

Имајући у виду напред наведено, то су нижестепене пресуде морале бити укинуте и предмет враћен првостепеном суду на поновно суђење.

У поновном суђењу, првостепени суд ће одлуку о основаности тужбеног захтева донети након утврђења чињеница битних за постојање узрочно-последичне везе између тражене материјалне штете и повреде права на суђење у разумном року у стечајном поступку, које је тужиља дужна доказати. Такође, на основу члана 313. ЗПП неопходно је разјаснити чињенице да ли је покренут поступак извршења против стечајног дужника ради наплате тог новчаног потраживања, јер ако је извршни поступак обустављен због немогућности наплате, тужиља има могућност да своје новчано потраживање наплати независно од поступка стечаја, покретањем извршног поступка против Општине Пожаревац, као законског супсидијерног дужника обвезника исте накнаде за одузето земљиште.

Са напред наведених разлога, на основу члана 416. став 2. ЗПП, одлучено је као у изреци, а укинута је и одлука о трошковима поступка јер иста зависи од исхода спора.

**Председник већа - судија
Добрила Страјина, с.р.**

**За тачност отправка
Заменик управитеља писарнице
Миланка Ранковић**